

Notitie

Contactpersoon Berto van Dam
Datum 24 oktober 2018
Kenmerk N002-1250355ERT-V01-ibs-NL

Nader onderzoek naar huismus, gierzwaluw en vleermuizen Zelling Onderneming te Nieuwerkerk aan den IJssel

Soortgericht onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

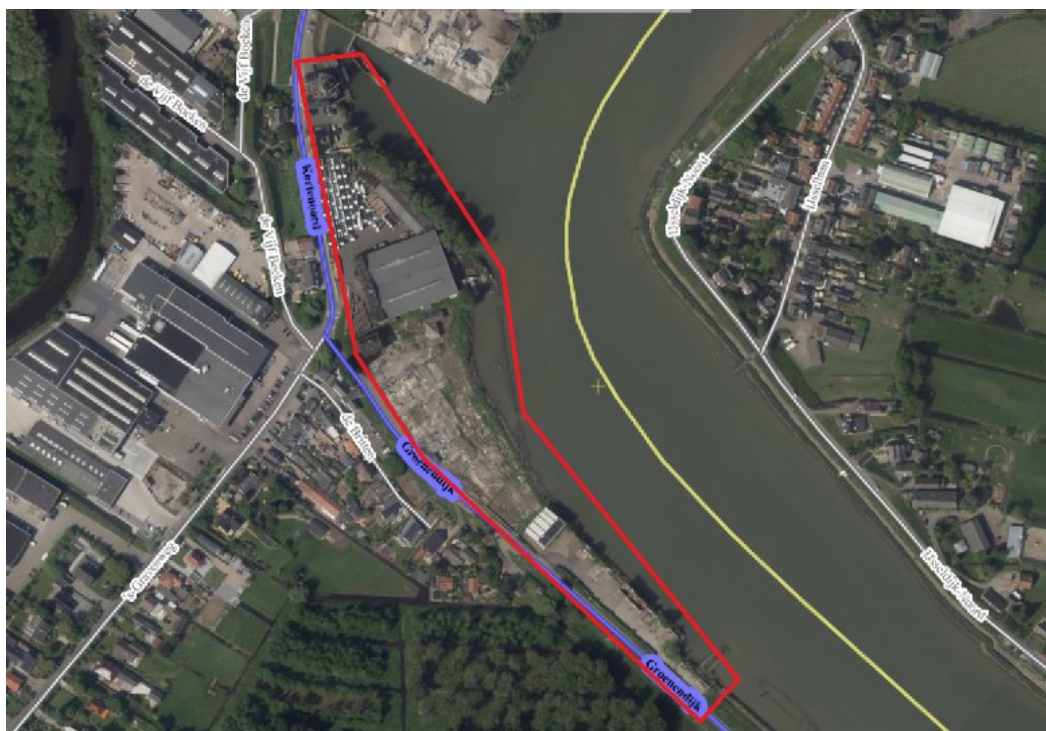
Voor het ontwikkelen van een woongebied op de Zelling Onderneming moeten de bestaande gebouwen worden gesloopt, en enkele bomen langs de oever verdwijnen, waarna het gebied wordt heringericht. Er worden woningen gerealiseerd, waarbij de molen gehandhaafd blijft. Voor dit voornemen is in opdracht van de gemeente Zuidplas een quickscan ecologie (ODMH, 2018) uitgevoerd. Figuur 1 geeft het plangebied weer. In de quickscan kon niet met zekerheid worden uitgesloten dat verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en vleermuizen in gebouwen en de wilgen aan de oever van de Hollandsche IJssel in het plangebied aanwezig zijn. Het aantasten van dergelijke verblijfplaatsen en/of het doden en/of verwonden van beschermde soorten door de werkzaamheden betreft een overtreding van de Wet natuurbescherming (Wnb). Daarom heeft Tauw in opdracht van de Omgevingsdienst Midden Holland (hierna: ODMH) nader onderzoek uitgevoerd naar huismus, gierzwaluw en vleermuizen.

1.2 Huidige situatie

De Hollandsche IJssel is van oudsher een getijdenrivier. Om slib te kunnen verzamelen voor de baksteenindustrie werden vanaf de 17e eeuw de delen van deze rivier die bij laag water droogvielen, afgezet met riet en biezten, waardoor nog meer afzetting van slib plaatsvond. Doordat deze slikken steeds hoger en steviger werden, bleven ze uiteindelijk ook bij hoogwater droog. Deze locaties worden “zellingen” genoemd.

De zellingen werden in de loop van de tijd verder opgehoogd om dienst te doen als bedrijvenlocatie voor watergebonden industrie en transportbedrijven. Het plangebied betreft zo'n bedrijvenlocatie op een zelling, met de naam "Zelling Onderneming", en ligt in de 'buitenbocht' van de rivier, bij het buurtschap 'Kortenoord'. Op de terreinen van aangrenzende zelling Blok bevinden zich nu diverse industriële ondernemingen. Het plangebied (zie figuur 1.1) bestaat uit een (voormalig) bedrijventerrein.

Het terrein ligt tussen de Groenedijk/Kortenoord (ter hoogte van de kruising met de 's-Gravenweg) en de Hollandsche IJssel aan de oostkant van Nieuwerkerk aan den IJssel. In de noordpunt van het plangebied staat een café met een dakpannen dak. Verder staan er in het noordelijke deel van het plangebied oude (vracht)auto's geparkeerd en er zijn bedrijfspanden aanwezig. Op het centraal gelegen deel van het plangebied is de fundering en kruipruimte van reeds gesloopte gebouwen nog aanwezig. Eén gebouw (laagbouw) is nog aanwezig, maar wel deels gesloopt. Tussen de betondelen en het puin groeit een vegetatie van ruigte met onder andere opslag van bomen. In het zuidelijke deel van het plangebied is een loskade aan de Hollandsche IJssel aanwezig. Op/nabij de loskade is opslag van materiaal, enkele silo's en een loods met een metalen buitenschil aanwezig. Aan de noordkant van het plangebied staat een rij volgroeide wilgen op de oever van de Hollandsche IJssel. Deze oevers bestaan grotendeels uit stortsteen. Ten noorden van het plangebied staat een molen en een restaurant.

Figuur 1.1 Plangebied, globaal begrensd met rode arcering en noordelijk georiënteerd (Bron: globespotter/cyclomedia 2018).

1.3 Voornemen

Voor het ontwikkelen van een woongebied op de Zelling Onderneming moeten de bestaande gebouwen worden gesloopt (waaronder het café, maar de molen blijft behouden), en enkele bomen langs de oever verdwijnen, waarna het gebied wordt heringericht. Er worden woningen gerealiseerd, waarbij de molen gehandhaafd blijft. Op de gemeentelijke website over dit voornemen (www.zuidplas.nl) staat de volgende informatie over de beoogde ontwikkeling:

“Het project Zelling Onderneming ligt langs de Hollandsche IJssel, ter hoogte van de Groenendijk in Nieuwerkerk aan den IJssel. Het gaat om de transformatie van een terrein met 3 bedrijven tot woningbouwlocatie (circa 66 woningen).

Het project maakte onderdeel uit van het project ‘Hollandsche IJssel, schoner, mooier’, met als doel de Hollandsche IJssel en zijn omgeving kwalitatief te verbeteren. In dit project is de rivier gebaggerd en gesaneerd en meerdere zellingen zijn opgeknapt of herontwikkeld. Het project ‘Hollandsche IJssel, schoner, mooier’ is afgerond in 2012 en was een samenwerkingsverband tussen Rijkswaterstaat, de provincie Zuid-Holland, 5 gemeenten en 4 waterschappen. De partijen zijn in de projectperiode niet tot een haalbaar plan gekomen voor de Zelling Onderneming. Daarop is besloten dat voor de herontwikkeling van deze Zelling bij Nieuwerkerk aan den IJssel de subsidie zou worden gereserveerd.

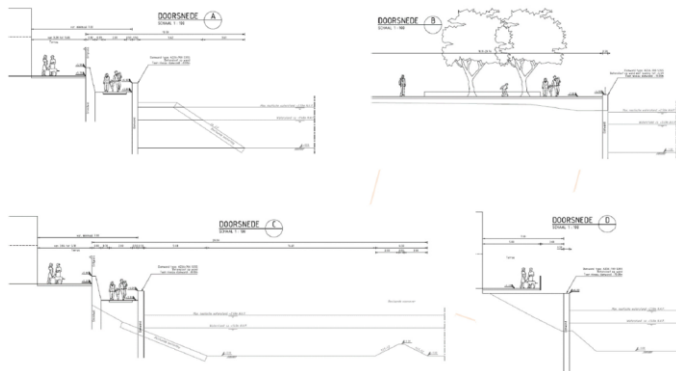
In 2017 is het de gemeente Zuidplas alsnog gelukt om samen met projectontwikkelaar Synchron het project vlot te trekken en tot overeenstemming te komen met de betrokken grondeigenaren. Mede dankzij de subsidie van de Provincie Zuid-Holland kan eind 2017 / begin 2018 de verwerving van de gronden worden voltooid, zodat de herontwikkeling kan worden gestart met het vaststellen van een nieuw bestemmingsplan, het saneren van de gronden en de oevers, het aanleggen van een vooroeverdam, het realiseren van woningbouw en het inrichten van de nieuwe openbare ruimte met het uitkijkpunt en de wandelpaden langs de Hollandsche IJssel.”

Er zijn op dit moment diverse inrichtingsplannen voor het terrein.

In figuur 1.2 is de bestemmingsplankaart weergegeven. In figuur 1.3 is de geplande woningbouwlocatie nader ingevuld en figuur 1.4 toont een schetsontwerp van het voornemen. In het schetsontwerp is rekening gehouden met natuurvriendelijke oevers terwijl het ontwerp in figuur 1.5 en 1.6 uitgaat van damwanden en stortsteen. In het toetskader waterkwaliteit in het kader van de Kaderrichtlijn Water wordt uitgegaan van de variant met damwanden en stortsteen waarbij bestaande oeverdelen worden gedempt en ook nieuwe oevers worden gegraven (ATKB, 2018).

Figuur 1.5 Voorlopig ontwerp Zelling Onderneming uit het toetskader waterkwaliteit (ATKB, 2018). Zie figuur 8 voor dwarsprofielen

Figuur 1.6 Dwarsprofielen uit figuur 7 (ATKB, 2018)

1.4 Doel

Het doel van onderliggend onderzoek betreft het uitsluiten dan wel vaststellen van de aanwezigheid van en eventuele effecten op verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en vleermuizen. Dit onderzoek moet antwoord geven op de vraag of er mitigerende maatregelen nodig zijn om negatieve effecten te voorkomen en of voor de beoogde ingrepen een ontheffing nodig is.

2 Methode

Tabel 2.1 geeft de data en weersomstandigheden van de uitgevoerde veldbezoeken weer. Het onderzoek naar huismus en gierzwaluw is uitgevoerd conform de richtlijnen uit de kennisdocumenten van BIJ12 (BIJ12, 2017a; BIJ12, 2017b). Voor het onderzoek naar vleermuizen is in eerste instantie het vleermuisprotocol 2013 gebruikt omdat het vleermuisprotocol 2017 tijdens de opdrachtverlening in 2017 nog niet formeel was vastgesteld. In overleg met de opdrachtgever na vaststelling van het Vleermuisprotocol 2017 en op basis van de resultaten van uitgevoerde veldbezoeken besloten de onderzoeksinspanning in 2018 te vergoten. De veldbezoeken voor huismus en gierzwaluw zijn door één ecoloog uitgevoerd.

Alle onderzoeken zijn telkens uitgevoerd door twee ervaren ter zake kundige ecologen, met ruime expertise op het vakgebied van vleermuizen. Het plangebied was voldoende overzichtelijk om met twee ecologen te kunnen onderzoeken. Er kon vrij rondgelopen worden rond de gebouwen en nabij waterlichamen, waardoor het plangebied goed kon worden onderzocht. De opzet van dit onderzoek is vastgesteld op basis van de omvang en opbouw van het plangebied, de potentiële invliegopeningen, de openbare verlichting, de opgaande groenstructuren en de resultaten die gaandeweg het onderzoek gedaan zijn. Met het genoemde aantal personen kon het plangebied goed worden overzien: door de vele rechte gevels en het ontbreken van opgaande begroeiing tegen de gevels is het plangebied zeer overzichtelijk. Door het veelvoud van veldbezoeken is met zekerheid vast komen te staan dat alle functies van het plangebied voor vleermuizen zijn vast gelegd door de ecologen.

In één van de meest noordelijk gesitueerde wilgen aan de noordkant van het plangebied is een geschikte holte voor vleermuizen aangetroffen. Het gaat om een spechtenhol. Dergelijke holtes kunnen in theorie door ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en/of watervleermuis worden gebruikt. Alle gebouwen in het plangebied voorzien in theorie in geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen. Er zijn open stootvoegen aanwezig waardoor vleermuizen in de spouw kunnen kruipen. Ook zijn diepe spleten in betondelen aanwezig, die geschikt zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Tevens kunnen vleermuizen onder het dakpannen dak van het café verblijven. De kruipruimtes onder de fundering van de reeds gesloopte gebouwen kunnen ook als (winter)verblijfplaats worden gebruikt.

De Hollandsche IJssel kan door watervleermuis en meervleermuis als vliegroute en foerageergebied worden gebruikt. Deze functies worden door het voornemen niet aangetast mits een aanzienlijke verhoging van uitstraling van kunstmatige lichtbronnen op het water niet toeneemt. Het plangebied is grotendeels ongeschikt als foerageergebied omdat opgaand groen nagenoeg helemaal ontbreekt. De wilgen op de oever aan de noordkant van het plangebied kunnen in theorie door vleermuizen als foerageergebied worden gebruikt.

Tabel 2.1 Data en weersomstandigheden van de uitgevoerde veldbezoeken

Datum	Dagdeel	Tijd	Focus	Weersomstandigheden
Vleermuizen				
4 september 2017	Avond	22:00 tot 00:17	Paar- en winterverblijfplaatsen	Circa 17 graden Celsius, bewolkt, droog, vrijwel windstil
25 september 2017	Avond	19:30 tot 21:30	Paar- en winterverblijfplaatsen	Circa 15 graden Celsius, droog, vrijwel windstil maar toenemend tot ongeveer windkracht 3
30 mei 2018	Avond	21:15 tot 23:35	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	Circa 14 graden Celsius, half bewolkt, windkracht 2 droog
4 juni 2018	Ochtend	03:20 tot 05:25	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	Circa 15 graden Celsius, onbewolkt, vrijwel windstil, droog
2 juli 2018	Avond	22:00 tot 00:00	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	Circa 16 graden Celsius, onbewolkt, windkracht 3, droog.
29 augustus	Avond	00:00 tot	Paar- en	Droog, 15 graden Celsius, weinig wind, bewolkt

Datum	Dagdeel	Tijd	Focus	Weersomstandigheden
2018		02:00	winterverblijfplaatsen	
Huismus				
23 april 2018	Ochtend	07:00 tot 09:00	Verblijfplaatsen en foerageergebied	Circa 11 graden Celsius, half bewolkt, windkracht 3, droog
11 mei 2018	Ochtend	09:15 tot 10:15	Verblijfplaatsen en foerageergebied	Circa 14 graden Celsius, windkracht 3, half bewolkt, droog
Gierzwaluw				
7 juni 2018	Avond	20:00 tot 22:00	Verblijfplaatsen	Circa 18 graden Celsius, droog, windkracht 2
20 juni 2018	Avond	20:00 tot 22:00	Verblijfplaatsen	Circa 22 graden Celsius, droog, windkracht 2, 1/8 bewolking
2 juli 2018	Avond	20:00 tot 22:30	Verblijfplaatsen	Circa 20 graden Celsius, droog, windkracht 2, onbewolkt

3 Resultaten

3.1 Vleermuizen

3.1.1 Verblijfplaatsen

Paarverblijfplaats

Tijdens het veldbezoek op 4 september 2017 is een paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen in de zuidgevel van Groenendijk nummer 12/14 (zie figuur 3.1 en de foto in figuur 3.2). Twee exemplaren vlogen roepend rond bij één van de open stootvoegen en gingen enkele keren kort naast de stootvoeg op de muur zitten (zogenaamde 'aantikken'). Beide exemplaren gingen vervolgens via de stootvoeg de spouw in. Aangenomen wordt dat het om een mannetje en een vrouwtje gaat en dat de verblijfplaats als paarverblijf wordt gebruikt. Dergelijk verblijfplaatsen worden door mannetjes bezet. In de nachtperiode vliegen mannetjes roepend rond om passerende vrouwtjes te lokken.

Winterverblijfplaats

Op basis van de literatuur moet worden aangenomen dat de paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis en gewone dwergvleermuis incidenteel door een individueel mannetje tijdens zachte winters gebruikt kunnen worden als winterverblijfplaats (BIJ12, 2017a).

Massawinterverblijfplaatsen zijn uitgesloten, omdat in de periode dat dit kon worden onderzocht (globaal van 1 augustus tot 10 september) geen zwermende exemplaren, of andere gedragingen zijn waargenomen die op een massawinterverblijfplaatsen duiden. Deze functie is daarom uitgesloten.

Overige verblijfplaatsen

Overige verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aangetroffen. Overige vleermuissoorten die incidenteel zijn waargenomen in en nabij het plangebied zijn: . Deze soorten vertoonden geen binding met het plangebied, waardoor overtreding van de Wnb aangaande deze soorten uitgesloten is.

Tijdens het veldbezoek op 30 mei 2018 is vastgesteld dat de holte in de wilg op de oever van de IJssel door grote bonte specht bezet is. De kans dat vleermuizen tijdens het broedseizoen gebruik maken van de holte is verwaarloosbaar klein. Tijdens de najaarsbezoeken zijn geen waarnemingen gedaan die wijzen op (paar)verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen in het plangebied.

3.1.2 Foeragegebied

Tijdens het avondbezoek op 2 juli 2018 foerageerden één gewone dwergvleermuis kortstondig langs het bosgebied 'Hitland' ten westen van het plangebied. Maximaal twee gewone dwergvleermuizen foerageerden kort op de kruising Kortenoord-Groenedijk. Dit beeld is qua foerageergebied en vliegroutes vergelijkbaar met het beeld tijdens de vervolfbezoeken.

Er is geen sprake van essentieel foerageergebied of essentiële vliegroutes. Een negatief effect op foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen is uitgesloten.

3.1.3 Vliegroutes

Op 29 augustus 2018 heeft nogmaals een onderzoek plaatsgevonden met de focus op paar- en winterverblijfplaatsen in de periode na middernacht. Tijdens dit veldbezoek is op vier plekken in en nabij het plangebied een overvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen. Verblijfplaats indicerende waarnemingen zijn niet verricht.

Figuur 3.1 Locatie paarverblijfplaats gewone dwergvleermuis (rode stip) in de spouw van de zuidgevel van Groenendijk 12/14

Figuur 3.2 Locatie paarverblijfplaats gewone dwergvleermuis (rode pijl) in de spouw van de zuidgevel van Groenendijk 12/14. Open stootvoegen worden gebruikt om de spouw te bereiken.

3.2 Huismus

Er zijn tijdens de veldbezoeken geen verblijfplaatsen of duidelijk nest indicierend gedrag in het plangebied waargenomen. Het ontbreekt in het plangebied grotendeels aan opgaand groen. Rond het café zijn foeragerende huismussen aangetroffen, maar er blijft in de omgeving voldoende foerageergebied aanwezig.

In de directe omgeving van het plangebied zijn tijdens beide veldbezoeken op diverse locaties zingende huismussen waargenomen. De vogels bevonden zich in het struweel maar ook in dakgoten van gebouwen aan de overzijde van de weg.

Dat er verblijfplaatsen of andere essentiële onderdelen in het leefgebied van huismus in het plangebied aanwezig zijn is uitgesloten. Er hoeven geen mitigerende maatregelen te worden getroffen en het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

3.3 Gierzwaluw

Gedurende het hele bezoek op 7 juni waren slechts enkele gierzwaluwen nabij het plangebied aanwezig. Rond 21:30 cirkelden zeven individuen hoog boven het zuidelijk deel van het projectgebied, om na een minuut richting het zuidwesten te vertrekken. Tijdens het tweede veldbezoek op 20 juni zijn geen gierzwaluwen in het plangebied waargenomen. Tijdens het derde veldbezoek vlogen twee gierzwaluwen hoog over het plangebied richting Nieuwerkerk aan den IJssel. Eén exemplaar vloog hoog over het plangebied richting Krimpen aan den IJssel. Deze exemplaren hebben geen binding met het plangebied.

Dat er verblijfplaatsen van gierzwaluw in het plangebied aanwezig zijn is uitgesloten. Een negatief effect op gierzwaluw is uitgesloten. Er hoeven geen mitigerende maatregelen te worden getroffen en het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

3.4 Algemene broedvogels

In het plangebied kunnen diverse algemene broedvogels broeden. Deze nesten zijn niet jaarrond beschermd. Bezette nesten van algemene broedvogels zijn echter ook onder de Wnb beschermd als ze bezet zijn. Het is daarom aanbevolen de beoogde werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. In de periode mei tot 15 juli is de kans op de aanwezigheid van broedende vogels het grootst. Ook buiten deze periode zijn broedende vogels beschermd. Vooral kauwen kunnen al vroeg in het voorjaar tot broeden komen. Werkzaamheden kunnen alleen in het broedseizoen worden uitgevoerd als een ter zake kundig ecooloog heeft vastgesteld dat er geen broedende vogels binnen de invloedssfeer van werkzaamheden aanwezig zijn. Het kan zijn dat een ecooloog voorschrijft een bepaalde afstand tot een bezet nest te behouden of de werkzaamheden uit te stellen tot jonge vogels zijn uitgevlogen en niet meer afhankelijk zijn van het (nest in het) plangebied.

Opvallend was de aanwezigheid van jonge bosuilen in de wilgen op de oever in het plangebied tijdens één van de veldbezoeken voor vleermuizen.

Geschikte broedlocaties voor bosuil zijn niet aanwezig en tijdens andere veldbezoeken voor vleermuizen zijn ook (jonge) bosuilen op gebouwen en in groen in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Bosuil broedt niet in het plangebied en het plangebied is niet van essentieel belang voor bosuil. Hitland is wel een geschikte locatie voor bosuil in de buurt van het plangebied.

4 Effectbeoordeling en vervolg

4.1 Effectbeoordeling

Door de sloop van het gebouw (zie figuur 4.1 en 4.2) gaat één paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis verloren. Het kan niet worden uitgesloten dat de paarverblijfplaats door het mannetje en enkele vrouwtjes als winterverblijfplaats wordt gebruikt (BIJ12, 2017c). Tijdens de sloop kunnen mogelijk gewone dwergvleermuizen worden gedood en/of verwond. Voor het slopen van het gebouw waar de verblijfplaats zich bevindt is een ontheffing nodig.

4.2 Ontheffingsaanvraag

4.2.1 Algemeen

Om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren, is een ontheffing van de Wnb nodig voor de artikelen 3.5, lid 2 en 4. Als basis van een ontheffingsaanvraag moet een projectplan worden uitgewerkt. In het projectplan moet worden beschreven welke maatregelen er worden genomen om negatieve effecten (met wezenlijke invloed) te voorkomen en/of tot een minimum te beperken.

4.2.2 Alternatieve verblijfplaatsen

Ruim voorafgaand aan de sloop moeten in de omgeving van het plangebied alternatieve verblijfplaatsen worden gerealiseerd. Tijdelijke paarverblijfplaatsen kunnen worden gerealiseerd in de vorm van pre-fab vleermuiskasten, zoals de modellen VK WS 01 of VK WS 03 van Vivara. Vleermuizen moeten eerste aan deze kasten kunnen wennen, alvorens de sloop kan starten. Dit kan invloed hebben op de planning van het project aangezien deze tijdelijke verblijfplaatsen 6 maanden voorafgaand aan het paarseizoen voorafgaand aan de sloop aanwezig moeten zijn (dus bijvoorbeeld half februari 2019, als de sloop in half augustus 2019 de sloop plaatsvindt) (BIJ12, 2017c). De periode dat vleermuizen inactief zijn, telt niet mee voor deze gewenningsperiode (oktober tot en half februari). Voor het compenseren van winterverblijfplaatsen zijn geen geschikte maatregelen bekend, maar omdat dit een paarverblijfplaats betreft is het plaatsen van 4 alternatieve parkasten voldoende. Deze kasten dienen binnen 100 à 200 meter vanaf de paarverblijfplaats te worden opgehangen.

4.2.3 Periodisering sloop

De verblijfplaats moet buiten de paar- en winterperiode worden gesloopt. De periode waarin gewerkt kan worden loopt van 15 april tot 15 juli. Eventueel kunnen in de periode van 15 juli tot en met 15 augustus, of 15 oktober tot 1 november ook met exclusion flaps de vleermuizen uit het pand geweerd worden, waarna de sloop kan plaats vinden.

4.2.4 Belang en alternatievenafweging

Tevens moet worden onderbouwd dat de sloop en nieuwbouw een belang genoemd in de habitatrichtlijn dient. Een ontheffing voor vleermuizen kan worden verleend op grond van de volgende belangen:

- In het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats
- Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom
- In het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten

In een zogenaamde alternatievenafweging moet worden onderbouwd dat er ten aanzien van de locatie, werkwijze, inrichting van het terrein en planning geen alternatieven voorhanden zijn die gunstiger uitpakken voor (de verblijfplaats van) gewone dwergvleermuis.

5 Bronnen

ATKB, 2018. Toetsingskader waterkwaliteit. Zelling Onderneming Nieuwerkerk a/d IJssel. Rapport nummer 20170765/rap01. Definitief. 16-03-2018.

BIJ12, 2017a. Kennisdocument gierzwaluw. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12, 2017b. Kennisdocument huismus. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12, 2017c. Kennisdocument gewone dwergvleermuis. Versie 1.0, juli 2017.

Gemeente Zuidplas, 2017. Nieuwerkerk aan de IJssel Zelling Onderneming Schetsontwerp 6 juli 2017.

Netwerk Groene Bureaus, 2013. Vleermuisprotocol 2013.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Vleermuisprotocol 2017.

Nota van uitgangspunten Zelling Onderneming, 2017. Documentnummer: A17.001567. 10 oktober 2017. Definitief vastgesteld.

ODMH, 2018. Quicksan ecologie Zelling te Nieuwerkerk aan den IJssel. 8-5-2018. Concept.